

Mr. sc. Viktor Palić
Trgovački sud
Osijek

NAPLATA SUDSKIH PRISTOJBA U SREDNJOVJEKOVNOM DUBROVNIKU

Uvod

Riječ *pristojba* dolazi od lat. riječi *taxare* što znači procijeniti, odrediti cijenu (lat. - *taxa*, njem. - *taxe*, franc.- *taxe*).¹

Svoju povijest, pristojba duguje pojavi *fiscusa* (lat. *fiscus* – košara, korpa), u koju su rimski građani redovito ubacivali novac što se koristio za financiranje ratova u starom Rimu. Postupno prerasta u državnu blagajnu. Tako prikupljeni prihod potiče financiranje državnog proračuna. U srednjem vijeku svoju osnovu nalazi u činovničkim pristojbama i regalima.

Osnovna je podjela pristojbâ, prema pristojbenom predmetu, na upravne i sudske. Upravne su one čiji su predmet akti i radnje (uvjerenja, zamolbe, rješidbe i dr.) u upravnim postupcima, a sudske se odnose na radnje u parničnim, ovršnim, izvanparničnim, zemljišnoknjižnim, kaznenim i drugim sudskim postupcima.

U promišljanju sudskih pristojbâ, polazi se od njihova dvojakog značenja:

- službeno propisane cijene određenog proizvoda, primjerice kruha, mlijeka i dr.
- to je i zakonom utvrđen iznos novca što ga treba položiti u vidu biljega ili novca da bi se neka stvar (predstavka, zamolba, tužba, žalba, izdavanje dokumenata i sl.) mogla uzeti u postupak ili da bi nešto moglo stupiti na snagu, kao što su nasljednička ili prijenosna pristojba.

Prema prof. H. Filipoviću, sudska pristojba je „novčani ekvivalent za činjenje specijalnih usluga javnopravnih tijela pojedinim fizičkim ili pravnim osobama“.

---

¹ Vladimir Anić, I. Goldstein, *Rječnik stranih riječi*, Novi Liber, Zagreb, 2000, str. 1275.

Za razliku od sudskih pristojbâ, porezi su davanja bez ikakve posebne naknade i ne predstavljaju ekvivalent za učinjenu uslugu. Naime, pri plaćanju pristojbâ postoji mogućnost izbora hoće li pristojbeni obveznik koristiti uslugu ili ne, a u slučaju poreza, obveza je opća i izbor nije moguć.

Sudske se pristojbe u biti određuju prema vrijednosti prijepora, koristi i interesa usluge.² Stoga su iste utvrđivane u apsolutnom iznosu ili postotku. S obzirom na izneseno, interesantno je izložiti ostvarivanje ciljeva u svezi s ostvarenim prihodima od naplate sudskih pristojbâ u korist dubrovačke državne kase. U tom smislu želi se dati odgovor je li ostvareni prihod od plaćanja istih, utjecao na oživotvorenje emisijske, novčane i kreditne politike srednjovjekovne dubrovačke državne tvorevine.

Prihodi Dubrovačke Republike

Državni prihod u srednjovjekovnom Dubrovniku ostvarivao se carinama, trošarinama, prodajom soli, globama, najmovima državnih zgrada i zemljišta, brodskim taksama, pristojbama i ostalim dažbinama.³

Naplata općinskih prihoda kao i njihove rashode, pratili su općinski komornici. Dužnost dubrovačkog kneza, sudaca i vijećnika Maloga vijeća bila je „početkom svakog mjeseca u roku od prva tri dana poslušati izvješće općinskih komornika o prihodu i rashodu“.⁴

Na teritoriju Dubrovačke Republike obavljao se i redoviti pregled državnih ureda. Za to su bili određeni posebni povjerenici (*sindici*), koje je slao Senat.⁵ Time se htjela spriječiti zloraba, a održati snaga zakona.

Počam od XVI. stoljeća za nadzor nad materijalno-financijskim poslovanjem, birane su i tri službene osobe (*oficiali*).

Ozbiljnost praćenja rukovođenja državnim novcem, ogledala se u osiguranju institucije s pet čuvara pravde; riječ je o dužnosti što je nisu mogle obavljati osobe mlađe od 50 godina.

---

² Danilo Aleksić, *Takse. Separat Aktualni problemi financiranja društvenih potreba I*, priredio Dubravko Jelčić, Zagreb, 1985, str. 224.

³ Ilija Mitić, *Dubrovačka država u međunarodnoj zajednici (od 1358. do 1815.)*, JAZU, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1988, str. 76.

⁴ *Statut grada Dubrovnika*, sastavljen godine 1272., na osnovi kritičkog izdanja latinskog teksta B. Bogišića i K. Jirečeka, priredili i na hrvatski jezik preveli A. Šoljić, Z. Šundrica i I. Veselić. Uvodnu studiju napisala Nella Lonza. Državni arhiv, knjiga VIII, XXVIII, Dubrovnik, 2002, str. 433.

⁵ I. Mitić, isto, str. 57. U tom smislu imenovani su državni blagajnici, čuvar arsenala i drugi službenici.

Svi trgovački poslovi što su se sklapali u Dubrovniku za iznos iznad 20 perpera, podliježali su pristojbi od ½ groša na 100 perpera vrijednosti za kupca, a ta obveza protezala se i na prodavatelja.⁶

Unosni prihod Dubrovnika predstavljale su različite daće na javnoj tržnici; primjerice, za izvoz srebra, vuneni obrt i prodaju mesa.

Ipak, najunosnije su daće u svezi sa soli te plaćanjem brodske pristojbe.⁷

Polovinom XVI. stoljeća Senat je svake godine birao tri vrhovna računara (*officiali delle cinque regioni*). Birani su s navršenih 35 godina života.⁸

S druge strane kapetani dubrovačkih brodova morali su plaćati konzularnu pristojbu. Ona se mogla plaćati u postotku od cijene vozarine, prema veličini broda i vrijednosti natovarene robe, a iznosila je 2%.⁹

Jednako tako konzulati su primjenjivali uredske pristojbe za obavljanje uredskih usluga, kako prodaje i kupnje broda, tako i provoza robe.¹⁰

Trošarina se primjenjivala na vino, svježe i usoljeno meso i neke druge prehrambene proizvode.

Veliki prihod ostvarivao se od uvoznih i izvoznih carina. Unosan je bio zakup carine, posebice one iz Drijeva. Jedno vrijeme zakup iste imali su pojedini trgovci iz Dubrovnika između 1419. i 1423/24. godine, što je u to vrijeme bilo značajno.¹¹

No, 1. IV. 1429. godine, dubrovačka je vlada nakon sporazuma s bosanskim feudalcom Sandaljem Hranićem, polovicu njegovih carina uzela u trogodišnji zakup. Cijena godišnjeg zakupa iznosila je 1600 dukata.¹²

---

⁶ D. Aleksić, isto, str. 76.

⁷ D. Aleksić, isto, str. 76. Ovu su pod nazivom „arboraticum“ prema broju jarbola prvo plaćali samo strani, a kasnije i domaći brodari pri dolasku u luku.

⁸ D. Aleksić, isto, str. 77. Sličnu ulogu imali su i rizničari Gospe Velike, katedrale s pomoćnicima. U iste su se ubrajali čuvari, izvršitelji i upravitelji zadužbina, oporučitelji i dr.

⁹ D. Aleksić, isto, str. 78.

¹⁰ D. Aleksić, isto, str. 79. Za prodaju i kupnju broda uredska je pristojba bila u visini od 1% vrijednosti broda, a za robu 2% vrijednosti iste.

¹¹ Đuro Tošić, *O Drijevske carini*, Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu, br. 16, god. XV, Sarajevo, 1970, str. 190.

Vidjeti: HAD, *Diversa Notariae* (Div.Not.) XIII fol. 299', 21.X 1422; HAD, *Lamenta de Foris* (Lam.de For.) V fol. 170, 20 X 1423; HAD *Diversa Cancellariae* (Div.canc.) XLII, fol. 146, 31.V 1423.

¹² Đ. Tošić, isto, str. 191.

Nakon preuzimanja Stona i Stonskog Rata (Pelješac), dubrovačka je komuna izvršila podjelu zemljišta na 30 decena po deset dijelova, a svaki dio na 4 četvrtine. Naredbom od 4. IX. 1333. vlasnici dijelova zemlje morali su svake godine plaćati općini 2 dukata.¹³ Ovaj namet izglasalo je Veliko vijeće.

Vrsti sudskih pristojba

Srednjovjekovne pristojbe bile su fiskalne ili činovničke. Prve su išle u korist državne blagajne, a druge su bile dijelom službenog dohotka činovnika. Plaćane su kada su se tijelima vlasti podnosila pismena ili pokretali postupci i poslovi. Bile su vezane za zasnivanje, prijenos, utvrđivanje, preinačenje ili ukidanje određenih prava.

Prema starim dubrovačkim propisima, sudska se pristojba plaćala za građanske prijepore pred sudom, u slučajevima oporuke, kaznenim postupcima i stjecanje vlasništva nekretnina.

Treba je razlikovati od globe kao kazne i nameta te raznih daća koje nisu bile vezane za sudski postupak.

U prijeporima građanskopravne naravi preferiralo se da dužnik prethodno namiri dug ili se nagodi s vjerovnikom. Ukoliko je izostalo dobrovoljno namirenje, knez je bio dužan „donijeti odluku u korist onoga koji ima primiti dug, primajući za aptagi onoliko koliko onaj koji ima primiti dug htjedne dati na ime aptagi“.¹⁴

Pri tomu je vladalo pravilo da na ime *aptagi*, knez ima dobiti samo deseti dio glavnice. *Aptagi* se nije dobivao na ime dobiti. Sukladno visini duga od jednog ili više perpera, *aptagi* je pripadao knezu, a ukoliko je dug bio do jednog perpera, *aptagi* je pripadao kneževu zamjeniku.

U slučajevima kada se Dubrovčanin pojavljivao kao dužnik nekom strancu, knez je bio obvezan od stranca uzeti *aptagi*. *Aptagi* se nije uzimao niti od jedne strane, ako je stranac bio dužnik Dubrovčanina.

Kada su se tužbe odnosile na pokretnine, knez je na ime *aptagi* trebao dobiti jedan perper na njih deset. To je bilo samo od glavnice, ali ne i od kamata.

Interesantno je da je tužitelj za naplatu duga, gospodinu knezu imao dati zalog na ime *aptagi*. Visina zaloga ovisila je o kneževoj volji, a za

---

¹³ Josip Lučić, *Najstarija zemljišna knjiga u Hrvatskoj*, Dubrovački zemljišnik diobe zemlje u Stonu i Pelješcu iz god. 1336, Anali, svezak XVIII, Dubrovnik, 1980, str. 58.

¹⁴ *Statut grada Dubrovnika*, knjiga treća XLVI. *O aptagima*, str. 216. - 221. Izneseno u originalu: (...) *tunc d. comes debet facere rationem illi qui recipere debet debitum illud, recipiendo aptagi in voluntatem illius qui debet recipere debitum ad dandum aptagi, et debet ei facere rationem.*

podlogu je imala veličinu glavnice. Samo se po sebi podrazumijeva da je dužnik svome vjerovniku morao nadoknaditi *aptagi* u cijelosti. Oblik pristojbe mogao je predstavljati i postotak ugovorne obveze. Primjerice, iako je dubrovački građanin Beno Kotruljević kao poslanik napuljskoga kralja 1458. godine naplatio štete u korist Dubrovčana što su nastale u doba kralja Alfonsa, dubrovački sud pozvao ga je na platež dužnih i ugovorenih 15% za proteklih pet godina, pod prijetnjom izgnanstva. Kralj Ferante zauzeo se za svoga štićenika Bena Kotruljevića, ali sudski se postupak otego sve do 1462. godine. Zadržao se u fazi mirovanja bez izreke konačne odluke.¹⁵

Sudske su pristojbe vrijedile i za druge krajeve u sklopu Dubrovačke Republike. Tako je na Lastovu podnositelj žalbe (prizivatelj) na svoj priziv Senatu polagao prizivnu pristojbu od 2% vrijednosti građanskog prijepora.¹⁶

Voditelj ureda smio je od stranaka naplaćivati pristojbe: za prijepis iz knjiga 2 groša, za sastav oporuke u kući oporučitelja 2 groša po stranci i dr.¹⁷

Oblici sudskih pristojbâ

Ustaljenim je pravilom bilo da su stranke za sudski postupak, usluge i činidbe tijela sudbene vlasti, plaćale pristojbe u vidu stvari, dijelova istih, postotka i gotova novca. Kako je biljeg kategorija moderne civilizacije, počam od prve polovine XIX. stoljeća, nakon pojave poštanske marke, takav oblik plateža sudske pristojbe nije bio poznat u srednjem vijeku, pa tako niti u Dubrovniku.

Prema propisu o jarbolarini (*arboratik*), stranci su knezu po svakom jarbolu davali jedan perper ili manje, prema odluci samog kneza.¹⁸

Za kneževog zamjenika bilo je određeno da od svih *aptagi*, jarbolarine i svih daća dobiva desetinu.¹⁹

Povodom vođenja prijepora građanskopravne naravi od strane sudaca Maloga vijeća, po prijeporu se uzimala samo četrdesetina.²⁰

---

¹⁵ Momčilo Spremić, *Dubrovnici i Aragonci (1442-1495)*, Zavod za izdavanje udžbenika SRS, Beograd, 1971, str. 99.-100. Bez obzira što Beno Kotruljević kao zaslužni Dubrovčanin u konačnici nije osuđen na izgnanstvo moramo se diviti odlučnosti Senata da sudske postupke provodi jednako prema svima zapisujući sve optužbe na njegov račun što su ih iznijeli dubrovački poslanici Junije Gradić, Paladin Gundulić i dr.

¹⁶ Marin Lucianović, *Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike*, Anali Historijskog inštituta u Dubrovniku, godina III, uređivački odbor: Marko Kostrenčić, Grga Novak, Cvito Fisković, Dubrovnik, 1954, str. 280.

¹⁷ M. Lucianović, isto, str. 282.

¹⁸ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga prva, XIII., str. 99.

¹⁹ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga prva, XXX., str. 119.

²⁰ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga osma, II., str. 415.

Odvjetnici koji su zastupali stranke u prijeporima pred knezom i njegovim sucima, po postupku mogli su primiti 1 groš.²¹

Zdurima, kao sudskim dostavljačima, za svaki sudski poziv Velikog suda davalo se dva folara, a za svaki sudski poziv Maloga vijeća jedan folar.²²

U prijeporima između svjetovnjaka i klerika, kao stranka, klerik je bio dužan činiti i davati na sudu kao i svjetovnjaci u međusobnim prijeporima.²³

Čak je i dubrovački nadbiskup imao pravo prijama dijela po svakoj barci, kao i svaki mornar.²⁴

Predstojnik arsenala (*pitantar*) primao je polovicu onoga što je dobivao nadbiskup.²⁵

Određeni prihodi išli su u korist crkve Svete Marije: od žitne vage, žitne mjere, kola i tezulja.²⁶ Iz navedenih slučajeva vidljivo je da se radilo više o činovničkim pristojbama, a manje onima fiskalne naravi.

Senat je u korist države uvijek mogao povisiti uredske pristojbe. Ako siromašna stranka nije mogla odmah platiti pristojbu, voditelj ureda mogao ju je u svezi s istom zadužiti na određeni rok. Ukoliko stranka ne bi platila pristojbu niti u produljenom roku, moglo se tražiti posredovanje kneza i sudaca. Propisi o platežu redovitih pristojbâ nisu sadržavali izričitu klauzulu o oslobađanju od pristojbâ, već opisni izričaj da se neće dobiti *aptagi* niti od jedne stranke. To se prvenstveno odnosi na slučaj duga stranca prema Dubrovčaninu; u prigodi donošenja presude u rečenom slučaju, knez nije mogao dobiti pristojbu ni od koga.²⁷

No, postojale su i povlastice o oslobađanju stanovitih pristojbâ. To se prvenstveno odnosilo na lučke pristojbe, posebice u inozemstvu.²⁸

Osim utvrđenih pojedinačnih okolnosti, nije bilo propisano na decidan i usustavljen način da se određena tijela vlasti, osobe u obavljanju javnih ovlasti, službenici, uzdržavane i siromašne osobe, oslobađaju od plaćanja pristojbâ.

---

²¹ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga druga, VI., str. 137.

²² *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga prva, XXXIV., str. 123.

²³ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga treća, XXVII., str. 207.

²⁴ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga prva, XVIII., str. 103.

²⁵ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga prva, XXXI., str. 121.

²⁶ *Statut grada Dubrovnika*, isto, knjiga prva, XXV., str. 113.

²⁷ Vidjeti bilješku 14.

²⁸ M. Spremić, isto, str. 99. Poznat je slučaj povlastice o oslobađanju plaćanja svih lučkih pristojbâ što je poveljom od 21. IX. 1485. godine dubrovačkom poklisaru potvrdio napuljski kralj Ferante.

Ipak, takvo oslobađanje plaćanja pristojbâ od strane države, moglo je biti predviđeno međunarodnim ugovorom ili pod uvjetom uzajamnosti, nalazeći svoju podlogu u prijenosnim izričajima običajnog prava.

Platež pristojbâ u dubrovačkom zaleđu

U doba bosanskih banova Kulina i Ninoslava, Dubrovčani su slobodno trgovali bez ikakvih naknada.

Kasnije, u vrijeme bana Stjepana II., odlukom iz 1326. godine dubrovački su trgovci za svu unesenu robu u Bosnu, morali plaćati deseti dio, dok se bosanskim kraljevima namirivala stanovita pristojba.²⁹

Izvjēšća o izrečenim presudama u gradskim naseljima Bosne, putem glasonoša donošena su u Dubrovnik, zapisivana su u knjige, a stranke u prijeporima morale su za presudu plaćati određenu pristojbu.³⁰

Bilo je i drukčijih slučajeva. Tako su ovlašteni glasnici bosanskog kralja Tvrtka II. odlazili u Dubrovnik naplatiti dužne dažbine.³¹

Obveza plaćanja pristojbâ odnosila se i na držanje radnji što su ih Dubrovčani držali u Podvisokom i središnjem dijelu Bosne.³²

Za izvjesne proizvode u Srebrenici poput gornje odjeće (*gonela*), čizama i ostale robe, plaćala se tržna dažbina, najčešće u iznosu od jednog perpera.³³ Ponekad se za prodaju na trgu kao dažbina, uzimala roba.³⁴

Postojali su slučajevi zabrane kretanja trgovaca po Bosni, kao i uvođenja nezakonitih dažbina. Složeni život u dubrovačkim kolonijama upućivao je ljude, posebice u situacijama nestašice novca, pa i za pristojbe, na međusobno pomaganje i posudbu novca. Da se zbog duga pojedinci ne bi našli u zatvoru, solidarnost je postojala sve općenitijim pozitivnim svojstvom kontakata među stanovništvom.

---

²⁹ Desanka Kovačević-Kojić, *Gradska naselja srednjovjekovne bosanske države*, IP „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1978, str. 269. Con.rog. 4, fol. 129', 14. 1.1430. I. Gelcich, *Monumenta Ragusina V*, Zagreb, 1897, 193. - 194.

³⁰ D. Kovačević-Kojić, isto, str. 241.

³¹ Pavo Živković, *Utjecaj primorskih gradova na ekonomsko-socijalne promjene u bosanskom društvu u 14. i 15. stoljeću (Pojava građanske klase i novog plemstva)*, Tuzla, 1986, str. 173. Div.not.25, fol. 36, 31. 3. 1441.

³² D. Kovačević-Kojić, isto, str. 269.

³³ D. Kovačević-Kojić, isto, str. 316. - 318.

³⁴ D. Kovačević-Kojić, isto, str. 332. Tako se na trgu u Fojnici od deset zemljanih posuda što su bile namijenjene prodaji, jedna uzimala na ime dažbine.

Zaključak

Dubrovačka Republika, kao razvijena srednjovjekovna državno-pravna tvorevina vodila je računa o uspješnoj naplati svojih prihoda. To se odnosilo ne samo na ubiranje carina, raznih daća, izvoza srebra, soli, vuneni obrt, prodaju mesa, jarbolarinu, manufakturu sukna, već i na lučke takse i sudske pristojbe (*aptagi*).

Sudska pristojba nije se plaćala samo za donesene sudske odluke, već i za vođenje sudskih prijepora, sastavljanje oporuka, za provedbu kaznenih postupaka, kao i u slučajevima preuzimanja vlasništva nad nekretninama. Naplaćivala se u korist državnih tijela, u vidu roba, dijelova stvari, postotka i apsolutnog novca. Stoga je varirala u svojoj vrijednosti i često ovisila o volji dubrovačkog kneza, pa i samih stranaka. Izvješće o obračunu istih kao prihoda, podnosili su komornici i to knezu, sucima i vijećnicima Maloga vijeća.

Nadzor nad radom blagajnika i računovođa, kao i svih onih koji su rukovodili državnim novcem, vršila su tri službenika (*oficiala*) koje je izabrao Senat.

Naplata sudskih pristojbâ bila je obvezatnom, ali je izdavanjem povelja često potvrđivana povlastica o oslobađanju plaćanja sudskih pristojbâ.

I u mjestima dubrovačkog zaleđa, posebice u Bosni, gdje su živjeli Dubrovčani, sudska je pristojba naplaćivana. Prigodom sudskih postupaka, naplata iste vršila se ponajčešće kod izdavanja sudskih odluka, a protezala se i na slučajeve raznih dažbina u korist bosanskih vladara i lokalne vlastele.

Iako se s potpunom preciznošću ne može utvrditi udio sudske pristojbe u državnim prihodima Dubrovnikâ, učestalost i rasprostranjenost naplate iste, u srednjovjekovnoj Dubrovačkoj Republici govori u prilog njezinu nedvojbenom značaju.

Učinak naplate pristojbe bio je osjetan, a očitovao se u razvitku trgovine, robno-novčanog gospodarstva i jačanju moći Dubrovačke Republike.

S jednom neprijepornom činjenicom: naplata sudske pristojbe u Dubrovniku nikada nije imala nehumanu gestu otuđivosti.

Summary

Court fee, as public-legal revenue, by its characteristics presents an equivalent to act of court or administrative institution. It is legal national revenue. Charging of it is presented as a kind of mandatory giving to the state – Medieval Dubrovnik. The payment of it by individuals and legal institutions is presented in a way of special charge for certain services of national institutions. Court fee was also charged in areas out of Dubrovnik, where people from Dubrovnik lived, and especially in Bosnia.

The payment of that was usually with releasing some court decisions. It also stretched to cases of different giving to Bosnian rulers and local nobility.

The effect of charging it was significant for the development of trading, goods – money economy and increase of power of Dubrovnik Republic. Settling the court fee in old Dubrovnik never had an inhumane gesture of expropriation.

ISSN 1846-3819

POVIJESNI ZBORNİK
godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe

broj 1 i 2 (God. I)

Osijek, 2006./2007.

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturno i povijesno naslijeđe
br. 1 i 2, Osijek 2006./2007.

Nakladnik:

Odsjek za povijest – Filozofski fakultet Osijek

Za nakladnika:

Prof. dr. sc. Ana Pintarić, dekanica

Izv. prof. dr. sc. Ivan Balta, predstojnik Odsjeka za povijest

Uredništvo:

Prof. dr. sc. Pavo Živković, Filozofski fakultet u Osijeku

Prof. dr. sc. Slobodan Čače, Sveučilište u Zadru

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić, Sveučilište u Zadru

Prof. dr. fra Marko Karamatić, Franjevačka teologija, Sarajevo

Prof. dr. sc. Marjan Dimitrijević, Institut za nacionalna istorija, Skopje

Izv. prof. dr. sc. Ivan Balta, Filozofski fakultet u Osijeku

Doc. dr. sc. Miroslav Akmadža, Filozofski fakultet u Osijeku

Izv. prof. dr. sc. Azem Kožar, Filozofski fakultet u Tuzli

Prof. dr. sc. Márta Font, Bölcsészettudományi Kar, Pécs

Glavni urednik:

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Tajnik uredništva:

Mr. sc. Zlatko Đukić

Lektor i korektor:

Marica Grigić

Računalna obrada i prijelom:

Ivan Nećak

Tisak:

Tiskara Soldo, Vukovar

Naklada: 300 primjeraka